

FREDRIK BACKMAN

Az élet üzlete

Novella

SILENT LIBRARY
PRO

JOSÉ ALEXANDER NOGUEIRA

Rajongói fordítás

Fredrik Backman

AZ ÉLET ÜZLETE

Novella

Fredrik Backman

AZ ÉLET ÜZLETE

Novella

Silent Library Pro
Sopron
2024

A magyar fordítás
az alábbi kiadás alapján készült:

Fredrik Backman:
The deal of a lifetime
A novella

Penguin Random House, UK, 2018
ISBN 978-1-405-93813-6
Translated by Alice Menzies
Illustrator: Ella Laytham

Fordította:
José Alexander Nogueira

Tipográfia, tördelés:
Ambrus Attila József

A szöveg szerkesztésének lezárása:
2024. december 25.

SILENT LIBRARY
— PRO —

Néhány szó előljáróban

Ez a rövid történet arról szól, hogy mi mindent lennétek hajlandók feláldozni egy élet megmentéséért, ha nemcsak a jövőtök forogna kockán, hanem a múltatok is. Nemcsak a helyek, ahova igyekeztek, hanem a lábnyomok is, amiket magatok mögött hagytatok. Ha a számotokra a legfontosabbról, az egész életetekről lenne szó, kiért adnátok fel önmagatokat?

Ezt a történetet egy késő éjszaka írtam, röviddel karácsony előtt, 2016-ban. A feleségem és a gyerekeim alig néhány karnyújtásnyira aludtak tőlem. Nagyon fáradt voltam, hosszú és furcsa év volt mögöttem, ezért sokat gondolkodtam a családunk által hozott korábbi döntésekről. Mindennap, minden fordulóponton döntéseket hozunk, az egyik vagy a másik utat választjuk. Játszadozunk, szórakozunk, otthon maradunk, beleszeretünk valakibe és elalszunk egymás mellett. Rájövünk, hogy szükségünk van valakire, aki levesz minket a lábunkról, hogy ráébredjünk, mi is valójában az idő.

Ezért megpróbáltam elmesélni egy történetet erről, ami szülővárosom, Helsingborg helyi lapjában is megjelent, Svédország legdélebbi részén. A történetben szereplő összes helyszín valódi – A kórház közelében jártam iskolába, és a bár, ahová történetem szereplői járnak, gyerekkori barátaim tulajdonában van, ők maguk vezetik azt. Több alkalommal is alaposan berúgtam ott. Ha valaha Helsingborgba vetődtök, melegen ajánlom a helyet, ne hagyjátok ki!

Hatszáz kilométerrel északabbra élek most, Stockholmban, a családommal. Szóval utólag azt hiszem, ez a történet nem csak arról szólt, hogy mit gondoltam a szerelemről és a halálról azon az éjszakán, amikor a földön ültem az ágy mellett, ahol a feleségem és a gyerekeink csendben aludtak, hanem az érzéseimről is, hogyan éreztem magam azzal a hellyel kapcsolatban, ahol felnőttem.

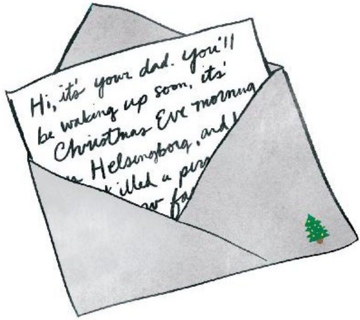
Talán mindenki mélyen, legbelül azt érzi, hogy a szülővárosából soha nem tud igazán elmenekülni, de igazából soha nem is térhet haza. Mert már nem az az otthona. Nem próbálunk békét kötni vele. Nem az utcákkal és a falakkal van bajunk, amelyek körbevesznek, csak azzal a személlyel, aki akkoriban voltunk. Talán megbocsátani sem tudunk magunknak mindazért, amivé azt hittük, hogy válunk majd, de végül mégsem lettünk olyan, mint amit egykor elképzeltünk.

Lehet, hogy furcsának találjátok ezt a történetet, nem tudom. Szerencsére nem túl hosszú, úgy, hogy ha nem tetszik nektek, örülhettek, hiszen legalább hamarosan véget ér. Abban reménykedem, hogy a fiatalabb énem elolvasta volna, és ...nos ...nem találta volna szörnyűnek. Azt hiszem, ő és én elmehettünk volna sörözni. Beszélgettünk volna a meghozott döntésekről. Mutattam volna neki képeket a családomról, és ő azt mondta volna: „Rendben. Jól csináltad."

Mindenesetre következzék a történet, ahogy ígértem. Köszönöm, hogy időt szántok az elolvasására.

Szeretettel,

Fredrik Backman

Szia. Az apád vagyok. Hamarosan felébredsz, karácsony reggele van Helsingborgban, és én megöltem egy embert. Tudom, hogy a tündérmesék nem így szoktak kezdődni. De elvettem egy életet… Számít, ha tudod, hogy kié volt?

Talán nem. A legtöbben annyira kétségbeesetten hiszünk abban, hogy minden megálló szív hiányzik valakinek.

Ha megkérdezik tőlünk:

„Minden élet ugyanolyan értékes?”, a többségünk egy hangos „Igen!”-nel válaszol, de csak addig, amíg valaki rá nem mutat egy szeretettünkre, és megkérdezi: „És mi van ezzel az élettel?”

Számít, ha egy jó embert öltem meg? Egy szeretett személyt? Egy értékes életet? Ha az egy gyermek volt?

Öt éves volt. Egy hete ismertem meg. Volt egy kis piros szék a kórház tévészobájában, az övé volt.

Nem volt piros a szék, amikor megérkezett, de látta, hogy azzá akar válni. Huszonkét doboz zsírkréta kellett hozzá, de ez nem számított, megengedhette magának, itt mindenki zsírkrétával aján-

dékozta meg. Mintha csak le tudná rajzolni a betegségét, kiszínezni a tűket és a gyógyszereket.

Tudta, hogy ez nem lehetséges, persze, okos gyerek volt, de a felnőttek kedvéért úgy tett mintha azt hinné. Így hát napjait azzal töltötte, hogy papírra rajzolt, mert ez boldoggá tette a felnőtteket. Éjszaka pedig a széket színezte. Mert az nagyon „piros akart lenni”.

Amikor először megtanult beszélni, a felnőttek azt hitték, hogy azért hívja „Babbit”-nak, mert nem tudja kimondani a „Nyúl” szót. De azért hívta „Babbit”-nak, mert Babbit volt a neve.

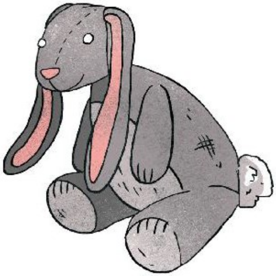
Ezt igazából nem olyan nehéz megértenie, még egy felnőttnek sem. Babbit néha megijedt, és akkor felülhetett a piros székre. Klinikailag nem bizonyított, hogy a piros széken ülés kevésbé ijesztő, de Babbit ezt nem tudta.

A lány a padlón ült Babbit mellett, simogatta a mancsát, és meséket mondott neki. Egyik este a folyosón egy sarok mögött elrejtőztem, és hallottam, ahogy azt mondja:

– Hamarosan meghalok, Babbit. Mindenki meghal, csak a legtöbben talán százezer év múlva halnak meg, de én talán már holnap meghalok.

Aztán suttogva hozzátette:

– Remélem, hogy nem holnap.

Aztán hirtelen felnézett ijedten, körülnézett, mintha lépteket hallott volna a folyosón. Gyorsan megragadta Babbit-ot, és jó éjszakát kívánt a piros széknek.

– „Ő az! Jön!" –, suttogta félénken a lány, és futott a szobája felé, elbújt az ágytakarók alá az anyja mellé.

Én is futottam. Egész életemben futottam. Mert minden este egy vastag, szürke kötött pulóveres nő járkál a kórház folyosóin. Egy mappa van a kezében. Benne van mindannyiunk neve.

Szenteste van, és mire felébredsz, a hó valószínűleg elolvadt. Helsingborgban sosem marad meg sokáig a hó. Ez az egyetlen hely, amit ismerek, ahol a szél alulról, ferdén fúj, mintha motozna. Ahol az esernyők jobban védenek, ha fejjel lefelé tartod őket.

Itt születtem, de soha nem szoktam hozzá; Helsingborg és én soha nem találunk békére. Talán mindenki így érez a szülővárosával kapcsolat-

ban: a hely, ahonnan származunk, soha nem kér bocsánatot, soha nem ismeri be, hogy tévedett velünk kapcsolatban.

Csak ül ott, az autópálya végén, és azt suttogja:

– Lehet, hogy most már gazdag és hatalmas vagy. És talán drága órákkal és divatos ruhákkal jössz haza. De engem nem tudsz becsapni, mert tudom, ki vagy valójában. Te csak egy ijedt kisfiú vagy.

Tegnap este a roncsautóm mellett találkoztam a halállal, a balesetem után. Mindenütt vér volt. A szürke pulóveres nő rosszalló tekintettel állt mellettem, és azt mondta:

– Nem kellene itt lenned.

Annyira féltem tőle, mert én egy győztes vagyok, egy túlélő. És minden túlélő fél a haláltól. Ezért vagyunk még itt.

Az arcom cafatokban lógott, a vállam kificamodott, és egy 1,5 millió koronás acél és technológia fogságába estem.

Amikor megláttam a nőt, felkiáltottam:

– Vigyél el valaki mást! Adhatok neked valaki mást, akit megölhetsz!

De ő csak előrehajolt, csalódottan nézett rám, és azt mondta:

– „Ez nem így működik. Én nem hozom meg a döntéseket. Csak a logisztikával és a szállítással foglalkozom."

– Kinek? Istennek vagy az ördögnek, vagy... valaki másnak? – zokogtam.

Felsóhajtott.

– Én távol maradok a politikától. Csak a munkámat végzem. Most add ide a mappámat!

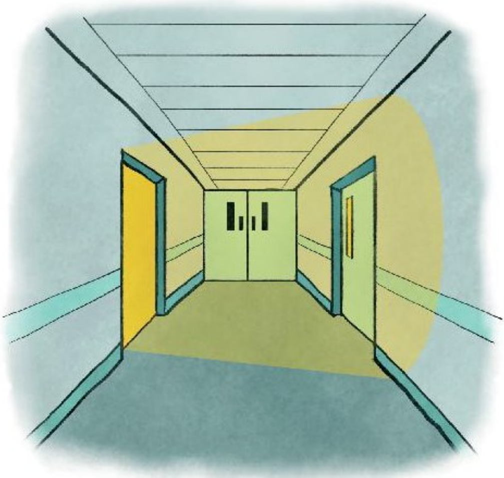

Nem az autóbaleset miatt kerültem kórházba, már jóval azelőtt is ott voltam. Rák. Hat nappal korábban találkoztam először a kislánnyal, amikor a tűzlépcsőn dohányoztam, hogy a nővérek ne lássanak meg. Ők egyfolytában a dohányzásról beszéltek, mintha annak lenne ideje megölni engem.

A folyosó ajtaja résnyire nyitva volt, és hallottam, ahogy a lány az anyjával beszélget a tévészobában. Minden este ugyanazt a játékot játszották; amikor a kórház annyira csendes volt, hogy hallani lehetett, ahogy a hópelyhek „jó éjszakát puszi"-ként pattognak az ablakoknak, az anyja azt súgta a lánynak:

– Mi leszel, ha nagy leszel?

A lány tudta, hogy a játék az anyja kedvéért van, de úgy tett, mintha az övéért lenne. Nevetve mondta, hogy „orvos" és „mérnök", valamint az örök kedvencét: „űrvadász".

Miután az anyja elaludt egy karosszékben, a lány ott maradt, színezgette a széket, amely piros akart lenni, és Babbit-tal beszélgetett, akinek ez volt a neve.

– Hideg van a halálban? – kérdezte Babbit-tól. De Babbit nem tudta. Így a lány vastag kesztyűt pakolt a hátizsákjába, csak hogy biztosra menjen.

Egyszer csak megpillantott az üvegen keresztül. Nem félt, emlékszem, dühös voltam a szüleire emiatt. Milyen felnőtt az, aki nem neveli úgy a gyerekét, hogy rettegjen egy idegen, negyvenöt éves, láncdohányos fickótól, aki a tűzlépcsőről bámulja? De ez a lány nem félt. Integetett.

Visszaintegettem. Megragadta Babbit mancsát, odajött az ajtóhoz, és a résen keresztül beszélni kezdett hozzám.

– Neked is rákod van?

– Igen – válaszoltam. Mert ez volt az igazság.

– Híres vagy? A Mami újságjában van rólad egy kép.

– Igen – válaszoltam. Mert ez is igaz volt.

Az újságok a pénzemről írtak, még senki sem tudta, hogy beteg vagyok, de én olyan ember vagyok, akinek a diagnózisa hírértékű lesz. Nem vagyok hétköznapi ember, mindenki hallani fog róla, ha meghalok.

Amikor egy ötéves kislány meghal, arról senki sem ír, nincsenek megemlékezések az esti lapokban, a lábuk még túl kicsi, még nem volt idejük arra, hogy bárki is törődjön a lábnyomaikkal. De az emberek törődnek velem, mert amit magam mögött hagyok, amit felépítettem és elértem, üzletek, ingatlanok és vagyontárgyak. A pénz számomra nem pénz, nem úgy, mint neked. Spórolok, számolgatok, és nem aggódom miatta. Csak pontok számomra, a sikereim mércéje.

– Ez nem ugyanaz a rák, mint ami neked van – mondtam a lánynak. Mert ez volt az egyetlen vigaszom a diagnózisban. A doktor sajnálkozva magyarázta:

– Nagyon, nagyon szokatlan típusú rákod van.

Még a rákot sem úgy kapom, mint ti, emberek. A lány határozottan pislogott, és megkérdezte:

– Hideg van a halálban?

– Nem tudom – mondtam.

Mondhattam volna valami mást is. Valami nagyobb dolgot. De nem vagyok az a fajta ember. Szóval csak eldobtam a cigarettámat, és motyogtam:

– Hagyd abba a bútorokra való rajzolást!

Tudom, mit gondoltok: micsoda szemétláda vagyok. És igazatok van. De a sikeres emberek túlnyomó többsége nem válik gazemberré, már jóval korábban azok voltunk. Ezért vagyunk sikeresek.

– Rá lehet rajzolni a bútorokra, ha rákod van – kiáltotta a lány hirtelen vállat vonva. – Senki sem szól semmit.

Nem tudom, mi ütött belém, de nevetni kezdtem. Mikor nevettem utoljára? Ő is nevetett. Aztán ő és Babbit elrohantak a szobájukba.

Olyan könnyű megölni valakit, egy olyan embernek, mint én, csak egy autóra és néhány másodpercre van szüksége. Mert ti, emberek, megbíztok bennem, több ezer kilós fémdarabokat vezettek óránként több száz kilométeres sebességgel, átszelve a sötétséget, miközben a legkedvesebbjeitek a hátsó ülésen alszanak, és amikor egy olyan ember, mint én, a szembejövő sávban közeledik felétek, nem is sejtitek, hogy az autóm fékjeivel gondok lehetnek. Hogy nem a telefonomat keresem-e az ülések között, nem hajtok túl gyorsan, nem sodródom a sávok között, mert a könnyeimet pislogom ki a szememből. Hogy nem ülök a 111-esre vezető felhajtón kikapcsolt fényszórókkal, csak egy teherautóra várva. Megbíztok bennem. Hogy nem vagyok részeg. Hogy nem foglak megölni titeket.

A szürke pulóveres nő ma reggel kihúzott a roncsokból. Letörölte a véremet a mappájáról.

– Ölj meg valaki... mást – könyörögtem.

Beletörődő sóhajtással szívta be az orrán keresztül a levegőt.

– Ez nem így működik. Nincs ekkora befolyásom. Nem cserélhetek csak úgy egy halált egy halálért. Egy életet kell cserélnem egy életért.

– Akkor tedd meg! – sikoltottam.

A nő szomorúan megrázta a fejét, kinyújtotta a kezét, és kihúzott egy cigarettát a mellényzsebemből. Meghajlott, de nem tört el a szál. Két hosszú slukkal elszívta.

– Tulajdonképpen leszoktam – mondta védekezően.

Vérezve, elgyengülten feküdtem a földön, és a mappára mutattam.

– Benne van a nevem?

– Mindenkié benne van.

– Mit értesz azon, hogy egy életért egy életet?

A nő felnyögött.

– Tényleg hülye vagy. Mindig is az voltál.

Egyszer te is az enyém voltál. A fiam. A kórházban lévő kislány rád emlékeztetett. Valami történt, amikor megszülettél.

Annyira hangosan sírtál, és ez volt az első alkalom, hogy velem történt: először éreztem fájdalmat valaki más iránt. Nem maradhattam olyasvalakivel, akinek ekkora hatalma volt felettem.

Minden szülő időről időre öt percet tölt az autóban a ház előtt, csak üldögélve. Csak lélegzik, és gyűjti az erőt, hogy visszamenjen a házba, minden felelősségéhez. A jó lét, a helytállás fullasztó elvárásához. Minden szülő időnként tíz másodpercet tölt a lépcsőházban, kulccsal a kezében, anélkül, hogy betette volna a zárba. Őszinte voltam, csak egy pillanatot vártam, mielőtt elfutottam.

Az egész gyermekkorodat utazgatással töltöttem. Annyi idős voltál, mint a kislány, amikor megkérdezted, mit csinálok. Azt mondtam, pénzt keresek. Te azt mondtad, mindenki ezt csinálja. Én azt mondtam:

– Nem, az emberek többsége csak túlél, azt hiszik, hogy a dolgaiknak van értéke, de nincs. A dolgoknak csak ára van, ami az elvárásokon alapul, én pedig ezzel üzletelek. Az egyetlen értékes dolog a Földön az idő. Egy másodperc mindig egy másodperc lesz, ebben nem lehet alkudozni.

Most megvetsz engem, mert minden másodpercemet a munkámnak szenteltem. De legalább valamire szenteltem őket. Mire szentelték a barátaid szülei az életüket? Grillezésre és golfozásra? Nyaralásokra és tévéműsorokra? Mit hagynak maguk után?

Most gyűlölsz engem, de egyszer az enyém voltál. Egyszer az ölemben ültél, és rettegtél a csillagos égbolttól. Valaki azt mondta neked, hogy a csillagok valójában nem felettünk vannak, hanem

alattunk, és hogy a föld olyan gyorsan forog, hogy ha kicsi és könnyű vagy, könnyen leeshetsz, egyenesen abba a sötétségbe.

A verandára nyíló ajtó nyitva volt, az anyád Leonard Cohen-t hallgatott, én pedig azt mondtam neked, hogy valójában mélyen egy hangulatos barlangban élünk, és hogy az ég olyan, mint egy kő, ami befedte a nyílást.

– Akkor mik a csillagok? – kérdezted, én pedig azt mondtam, hogy repedések, amelyeken keresztül beszűrődhet a fény. Aztán azt mondtam, hogy a szemed számomra ugyanaz. Apró, apró repedések, amelyeken keresztül kiszűrődhet a fény.

Akkor olyan hangosan nevettél. Nevettél-e valaha is így azóta? Én is nevettem. Én, aki egy olyan életet akartam élni, magasan mindenki felett, egy olyan fiúval kötöttem ki, aki inkább mélyen a felszín alatt akart élni.

A nappaliban az anyád felhangosította a zenét, és nevetve táncolt az ablak túloldalán. Feljebb másztál az ölembe. Akkor egy család voltunk, bár csak futólag. Mindkettőtökhöz tartoztam, egy-két pillanatra.

Tudom, hogy azt kívántad, bárcsak egy hétköznapi apád lenne. Olyan, aki nem utazik, nem híres, aki megelégedne azzal, hogy csak két szem szegeződik rá: a tiéd. Sosem akartad kimondani a vezetékneved, és azt hallani, hogy: „Bocsánat, de az apád...?” De én túl fontos voltam ehhez. Nem vittelek iskolába, nem fogtam a kezed, nem segítettem elfújni a szülinapi gyertyáidat, sosem aludtam el az ágyadban, a negyedik esti mesénk közepén, miközben az arcod a kulcscsontomhoz si-

mult. De neked meglesz mindened, amire mindenki más vágyik: Gazdagság. Szabadság. Elhagytalak, de legalább a szükségletek hierarchiájának a tetején hagytalak.

De téged ez nem érdekelt, ugye? Az anyád fia vagy. Ő okosabb volt nálam, sosem bocsátottam meg neki ezt. Ő többet is érzett nálam, ez volt a gyengéje, és ez azt jelentette, hogy szavakkal meg tudtam bántani. Talán nem emlékszel arra, amikor elhagyott, még olyan kicsi voltál, de az az igazság, hogy észre sem vettem. Egy utazás után hazajöttem, és két napom telt bele, mire rájöttem, hogy egyikőtök sincs ott.

Évekkel később, amikor tizenegy-tizenkét éves voltál, hatalmasat veszekedtetek valamin, és te éjszaka busszal eljöttél hozzám, és azt mondtad, hogy velem akarsz élni. Nemmel feleltem. Teljesen magadon kívül voltál, zokogtál és sírtál a szőnyegen az előszobámban, és azt kiabáltad, hogy ez nem igazságos.

A szemedbe néztem, és azt mondtam:

– Az élet nem igazságos.

Összeszorítottad a szád. Lesütötted a szemed, és azt felelted:

– Neked szerencséd van.

Talán attól a naptól kezdve nem voltál többé az enyém, nem tudom. Talán akkor veszítettelek el. Ha ez a helyzet, tévedtem. Ha ez a helyzet, az élet igazságos.

Négy este telt el, és a lány megint kopogtatott az ablakon.

– Akarsz játszani? – kérdezte.

– Mit?” – kérdeztem vissza.

– Unatkozom. Akarsz játszani?

Azt mondtam neki, menjen aludni. Mert én az az ember vagyok, akinek hisztek, az a fajta ember, aki nemet mond, amikor egy haldokló ötéves játszani akar. Ő és Babbit elindultak a szobájuk felé, de a lány megfordult, rám nézett, és megkérdezte:

– Te is bátor vagy?

– Mi? – néztem rá kérdőn.

– Mindenki mindig azt mondja, hogy milyen bátor vagyok. – válaszolt csendben.

A szemhéja megremegett. Így én is őszintén válaszoltam:

– Ne légy bátor. Ha félsz, félj. Minden túlélő fél.

– Te is? A mappás nőtől? – vonta fel szemöldökét.

Nyugodtan szívtam egy slukkot a cigarettámból, lassan bólintottam.

– Én is – mondta suttogva a lány.

Ő és Babbit a szobájuk felé indultak. Nem tudom, mi történt akkor. Talán összetörtem, és az összes fény kiszökött. Vagy beáramlott. Nem vagyok gonosz, még én is megértem, hogy a ráknak korhatárt kellene szabnia. Halkan suttogva utánaszóltam:

– Ma este nem kell félned. Itt maradok, és őrködöm, hogy ma este ne jöjjön.

A lány akkor elmosolyodott.

Másnap reggel ébren ültem a folyosó padlóján. Hallottam a lányt és az anyját, amint egy új játékot játszanak. Az anya azt kérdezte:

– Kit szeretnél meghívni a következő születésnapi bulidra? –, még akkor is, ha nem lesz következő.

És a lány játszotta a játékot, sorolta a nevét mindenkinek, akit szeretett. Hosszú a lista, ha ötéves vagy. Azon a reggelen én is rajta voltam.

Egoista vagyok, ezt már korán megtanultad. Az anyád egyszer azt kiabálta, hogy én olyan ember vagyok, aki nem ismeri az egyenrangú társakat, csak társadalmilag felettem állók vannak, akiktől valamit akarok, és alacsonyabb rangú emberek, akiket eltaposok. Igaza volt, így hát folytattam, amíg nem maradt senki fölöttem.

De vajon mekkora az én egoizmusom? Tudod, hogy mindent meg tudok venni és el tudok adni, de vajon átmásznék-e holttesteken? Megölnék-e valakit?

Volt egy bátyám. Ezt soha nem mondtam el neked. Meghalt, amikor megszülettünk. Talán csak egyikünknek volt hely ezen a földön, és én akartam jobban ezt a helyet. Anyám méhen belül

is átléptem a bátyámon. Már akkor is győztes típus voltam.

A mappás nő ott volt a kórházban. Láttam a képeket. Néha, amikor az anyám egyedül ivott éjszaka, túl részegen aludt el ahhoz, hogy eszébe jusson elrejteni őket. A nő mindenhol ott volt azokon a fotókon, egy homályos alak az ablakok előtt, egy elmosódott folt a folyosókon. Egyiken, a születésünk előtti napon, a szüleim mögött állt a sorban egy benzinkútnál. Anya már előrehaladottan állapotos volt velünk. Apa nevetett azon a képen. Soha nem láttam őt így nevetni. Élete során mindig csak mosolygott, de sohasem nevetett igazán.

Amikor ötéves voltam, a mappás nőt láttam egy vasúti pálya mellett. Éppen át akartam menni, amikor a túloldalról előugrott, és felém kiáltott. Döbbenten megtorpantam. A vonat egy másodperccel később megjelent a semmiből és olyan közel dübörgött el mellettem, hogy valósággal elsodort. Mire elsuhant a szerelvény, a nő eltűnt.

Tizenöt éves koromban a legjobb barátommal a Kullaberg tengerparti szikláin játszottunk, és félúton elhaladtunk egy szürke pulóveres nő mellett.

– Vigyázzatok, ezek a sziklák alattomosak, ha esik az eső – motyogta. Akkor, ott nem ismertem fel, csak amikor már eltűnt a szemünk elől.

Fél órával később elkezdett esni az eső, és a legjobb barátom egyszer csak megcsúszott és fejjel lefelé lezuhant a sziklákról.

A temetésén még mindig esett az eső, mintha soha nem akart volna elállni.

Amikor kiléptem a templomból, az esőfüggönyön keresztül láttam a nőt, ahogy a távolabbi téren állt egy esernyő alatt, felém sandítva. Az eső még mindig csepergett, ahogy az csak Helsingborgban szokott.

Amikor apám megbetegedett, az utolsó éjszakáján a gondozóházban a szobája előtt láttam a mappás nőt. Kijöttem a mosdóból, ő nem vett észre. Ugyanazt a szürke pulóvert viselte, mint mindig, és egy fekete ceruzával írt valamit a mappájába. Azután bement apám szobájába, és soha többé nem jött ki onnan. Apa másnap reggelre meghalt.

Amikor anyám megbetegedett, éppen külföldön dolgoztam. Telefonon beszéltünk, olyan gyenge volt, amikor azt suttogta:

– Az orvos azt mondja, minden értékem normálisnak tűnik.

Hazudta ezt azért, hogy ne aggódjak amiatt, hogy nemsokára eltávozik e világból.

A szüleim mindig azt akarták, hogy minden „normális” legyen. Amióta a bátyám meghalt, csak azt akarták, hogy olyanok legyenek, mint mindenki más. Talán ezért lettem kivételes ember, puszta dacból.

Anya éjszaka halt meg. Nemsokára felbéreltem egy ingatlanbecslőt, hogy menjen végig anya lakásán és a holmiján; fotókat küldött nekem. Az egyiken, a hálószobában, egy fekete ceruza hevert a padlón. Mire hazaértem, a ceruza eltűnt. Anya papucsa az előszobában volt, és a kopott talpukra kis szürke gyapotszöszcsomók ragadtak.

Veled kudarcot vallottam. Az apáknak az a dolguk, hogy megtanítsák a fiaikat az életre, de te csalódást okoztál.

Tavaly ősszel felhívtál a születésnapomon, negyvenöt éves voltam. Te épp húsz éves lettél. Elmondtad, hogy munkát kaptál a régi Tivoli épületben. A város az egész épületet áthelyezte a tér túloldalára, hogy helyet csináljon az új magánlakásoknak.

Olyan undorral mondtad ki a „magán” szót, mert mi annyira mások vagyunk. Te történelmet látsz, én fejlődést, te nosztalgiát, én gyengeséget. Adhattam volna neked munkát, adhattam volna neked több száz munkát, de te csapos akartál lenni a Vinylbaren-ben, egy olyan épületben, ami már akkor is romos volt, amikor négy generációval ezelőtt gőzhajóállomásként üzemelt.

Megkérdeztelek, hogy boldog vagy-e. Mert én az vagyok, aki vagyok. És te azt felelted:

– Elég jó, apa. Elég jó.

Tudtad, hogy utálom ezt a kifejezést. Te mindig is olyan voltál, aki képes volt boldog lenni. Talán nem is tudod, mekkora áldás ez.

Talán az anyád volt az, aki rávett, hogy hívj fel; azt hiszem, gyanította, hogy beteg vagyok, de te meghívtál a bárba. Azt mondtad, a kávézóban smørrebrød-ot szolgálnak fel a kávé mellé; eszedbe jutott, hogy mindig azt ettem, amikor kicsi voltál, és karácsonykor komppal mentünk Dániába.

Az anyád állandóan nyaggatott, hogy csináljak veled együtt valami különlegeset, legalább évente egyszer, azt hiszem, tudod. De soha sem tudtam nyugton ülni a fenekemen és önfeledten beszélgetni, mindig mennem kellett valahová, te pedig rosszul voltál az autóutakon.

Szóval mindketten szerettük a kompot, én az odaúton, te pedig a visszaúton. Szerettem mindent magam mögött hagyni, de te szerettél a komp fedélze-

tén állni és nézni, ahogy Helsingborg lassan feltűnik a horizonton. Szeretted a hazafelé vezető úton, a sziluettjét valaminek, amit mindig felismertél.

Tavaly ősszel a kocsimban ültem Hamntorgetben, és a bár ablakán keresztül láttalak. Koktélokat készítettél és közben kedves szavakkal nevettetted meg az embereket. Nem mentem be, féltem, hogy végül elmondom neked, hogy rákos vagyok. Nem tudtam volna megbirkózni az együttérzéseddel. És persze kissé részeg voltam, így eszembe jutott a házatok előtti lépcső, ahol te és az anyád laktatok, és az összes alkalom, amikor ott üldögéltél, és rám vártál, amikor nem jöttem el, ahogy ígértem. Emlékeztem az összes alkalomra, amikor csak pazaroltam az idődet. Eszembe jutottak a karácsonyi kompok, mindig kora reggel, hogy időben hazaérjünk, és én a nap hátralévő részét ivással tölthessem.

Az utolsó utunk tizennégy éves korodban volt, megtanítottalak pókerezni egy helsingori alagsori bárban, megmutattam, hogyan lehet felismerni a veszteseket az asztalnál: gyenge férfiak erős snapszszal.

Megtanítottam, hogyan használd ki azokat, akik nem értik a játékot. Hatszáz koronát nyertél. Tovább akartam játszani, de te könyörgő pillantást vetettél rám, és azt mondtad:

– A hatszáz elég jó, apa.

A komphoz visszafelé menet megálltál egy ékszerüzletnél, és a nyert pénzből fülbevalót vettél. Egy egész évbe telt, mire rájöttem, hogy nem valami lánynak szántad, akit el akartál bűvölni, hanem az anyádnak.

Soha többé nem pókereztél.

Megpróbáltalak keményebbé nevelni. Végül mégis kedves lettél.

Tegnap késő este, a kórházban, a mappás nő sétálgatott folyosón. Megállt, amikor meglátott.

Nem futottam el. Eszembe jutott, hányszor láttam már őt korábban. Amikor elvitte a bátyámat. Amikor elvitte a legjobb barátomat. Amikor elvitte a szüleimet. Nem akartam többé félni, ezt az erőt meg akartam tartani magamnak az utolsó pillanatig.

– Tudom, hogy ki vagy – mondtam, anélkül, hogy a hangom megremegett volna. – Te vagy a halál.

A nő homloka hirtelen mély ráncba rándult, sértődöttnek tűnt.

– Nem, én nem vagyok a halál – motyogta. – Én nem vagyok a munkám.

Ettől egy pillanatra elállt a lélegzetem. Elismerem, nem ezt várja az ember, hogy egy ilyen feszült pillanatban ilyen szavakat halljon.

A nő szemöldöke lejjebb ereszkedett, ahogy megismételte:

– Nem én vagyok a halál. Én csak jövök és elvégzem a munkám.

– Én… – kezdtem, de a nő félbeszakított.

– Annyira önimádó vagy, hogy azt hiszed, egész életedben üldöztelek. De én vigyáztam rád. Az összes idióta közül, akit a kedvencemnek választhattam volna... – Lassan a halántékát kezdte maszírozgatni csontos ujjaival.

– A... kedvenc?... – dadogtam elhűlve.

Az ujjai hidegek voltak, lefelé vándoroltak a mellzsebem felé, majd kivett onnan egy cigarettát. Meggyújtotta, miközben a hóna alatt szorosan szorította a mappáját. Talán csak a füst miatt, de egy magányos könnycsepp gördült le végig az arcán, miközben hallkan suttogta:

– Szabályellenes, hogy kedvenceink legyenek. Veszélyessé tesz minket. De néha... néha nekünk is vannak rossz napjaink a munkahelyen. Hangosan felsikítottál, amikor jöttem a bátyádért. Megfordultam, és véletlenül a szemedbe néztem. Nem lenne szabad ezt tennünk.

A hangom megbicsaklott, amikor megkérdeztem:

– Tudtad... mindent, amivé váltam, mindent, amit elértem... tudtad? Ezért vitted el a bátyámat helyettem?"

Megrázta a fejét.

– Ez nem így működik. Nem ismerjük a jövőt, csak tesszük a dolgunkat. De veled hibát vétettem. A szemedbe néztem, és ez... fájt. Nekünk nem szabad fájdalmat okozni.

– Én öltem meg a bátyámat? – szipogtam.

– Nem – mondta.

Kétségbeesetten zokogtam.

– Akkor miért vitted el őt? Miért veszel el mindenkit, akit szeretek?

Gyengéden a fejemre, a hajamra tette a kezét, majd suttogva közelebb hajolt.

– Nem rajtunk múlik, ki megy és ki marad. Ezért ellenkezik a szabályokkal, ha kedvenceink vannak.

Amikor az orvos közölte velem a diagnózist, nem volt megvilágosodás, csak elvégeztem a számításaimat. Mindent, amit felépítettem, a lábnyomokat, amiket magam mögött hagytam.

A gyenge emberek mindig azt kérdezik maguktól a hozzám hasonló emberekre gondolva, hogy „Gazdag, de boldog-e?" Mintha ez lenne bárminek is a mércéje. A boldogság a gyerekeknek és az állatoknak való, nincs biológiai funkciója. A boldog emberek nem hoznak létre, nem alkotnak semmit, az ő világuk művészet, zene és felhőkarcolók nélküli, felfedezések és innovációk nélküli világ. Minden vezető, minden hősöd megszállott volt. A boldog emberek nem válnak megszállottakká, nem szentelik az életüket annak, hogy betegségeket gyógyítsanak vagy repülőgépeket vezessenek. A boldogok semmit sem hagynak maguk után. Az élet kedvéért élnek, csak fogyasztóként vannak a földön. Én nem.

De történt valami. A diagnózis utáni reggel a Råå melletti tengerparton sétáltam, és láttam két kutyát, amint a tengerbe szaladgáltak, és önfeledten játszottak a hullámokban. Megálltam és eltűnődve figyeltem vad ficánkolásukat.

„Voltál már valaha ilyen boldog, mint ők? Lehetnél te is ilyen boldog? Megérné?”

A nő lassan visszahúzta kezét a hajamról, mintha elszégyellte volna magát.

– Nem lenne szabad érzéseket táplálnunk. De én nem… nem csak a munkám vagyok. Vannak… érdeklődési köreim is. Kötögetek.

A szürke pulóverére mutatott. Megpróbáltam elismerően biccenteni, mert úgy tűnt, ezt várja. Visszabiccentett, füstös szemekkel. Életem legnehezebb lélegzetét vettem ekkor.

– Tudom, hogy most azért jöttél, hogy elvigyél. És készen állok meghalni – sikerült kinyögnöm, mintha imádkoznék. És akkor kimondta azt, amitől még jobban féltem:

– Nem érted jöttem. Még nem. Holnap megtudod, hogy egészséges vagy. Még sokáig fogsz élni, lesz időd arra, hogy elérd, amit csak akarsz.

Megremegtem. Átöleltem magam, mint egy gyermek, és felzokogtam.

– Akkor mit csinálsz itt?

– A munkámat.

Gyengéden megsimogatta az arcom. Aztán lesétált a folyosón, megállt egy ajtó előtt, és kinyitotta a mappáját. Lassan előhúzott egy fekete ceruzát, és áthúzott egy nevet. Majd kinyitotta a kislány szobájának ajtaját.

Tegnapelőtt hallottam, hogy a lány vitatkozik az anyjával. A kislány tejfölös dobozból dinoszauruszt akart készíteni, de nem volt rá idejük. A lány dühös lett, az anyja sírt.

A lány ekkor megállt, a szája sarka úgy rángatózott a szemét elhagyó kétségbeesésen, mintha ugrókötél lenne, megfogta az anyja kezét, és azt mondta:

– Rendben, de mit szólnál egy játékhoz?

Játszani kezdtek, úgy tettek, mintha telefonon beszélnének. Az anya azt mondta, hogy kalózok fogságába esett, hogy úton van a titkos szigetükre, hogy segítsen a kalózoknak egy repülő kalózhajót építeni, és cserébe hazahajóznak majd vele. A lány nevetett, és kényszerítette az anyját, hogy ígérje meg, hogy amikor hazahozzák a kalózok, majd építenek egy tejesdobozos dinoszauruszt!

Ezután a lány magyarázni kezdett, hogy ő egy űrhajón van „Ufókkal".

– Idegenekkel – javította ki az anyja.

– Ufók – makacskodott a kislány. – Titokzatos gépeik vannak, hatalmas gombokkal, és vezetékeket dugnak a karomba, maszk van az arcukon, és suhogó egyenruhában vannak, és csak a fejüket lehet látni, és azt suttogják: „Nyugi, nyugi, nyugi…", és aztán visszaszámolnak tíztől. És amikor

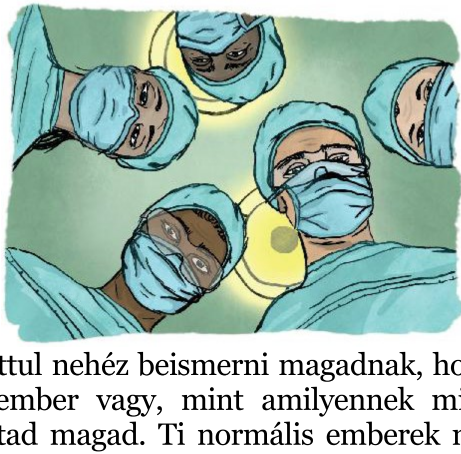
eljutnak egyig, akkor elalszol. Még akkor is, ha megpróbálsz nem elaludni!

A lány elhallgatott, mert az anyja akkor már sírt, pedig ez csak játék volt. A kislány erre suttogni kezdett.

– Az UFÓ-k megmentenek, anyu. Ők a legjobbak.

Az anyja megpróbálta nem egymilliószor megcsókolni.

Jöttek a nővérek, és felemelték a kislányt a gurulóágyra, hogy elvigyék a műtőbe. Titokzatos, hatalmas gombokkal ellátott gépek mellett haladtak el. A lány karjára vezetékeket ragasztottak, az ápolók suhogó egyenruhát viseltek és arcukat maszkok takarták. Amikor áthajoltak az ágy szélén, a lány csak a fejüket látta. Azt suttogták: „Nyugi, nyugi, nyugi…”, aztán tíztől visszafelé kezdtek számolni… Amikor egyig jutottak, a lány elaludt. Hiába próbált nem elaludni.

Átkozottul nehéz beismerni magadnak, hogy nem olyan ember vagy, mint amilyennek mindig is gondoltad magad. Ti normális emberek megpró-

báltátok volna megmenteni a gyereket, ha tudtátok volna, nem igaz?

Persze, hogy megtettétek volna. Ezért amikor a szürke pulóveres nő kinyitotta a lány szobájának ajtaját, egy részem megrepedt, mert kiderült, hogy normálisabb vagyok, mint gondoltam.

Ellöktem a nőt, megragadtam a mappát, aztán elrohantam. Mintha közétek tartoznék.

Az autóm a kórház előtt parkolt; a féklámpák nem gyúltak ki. A kerekek valami kapaszkodót kerestek a hóban. Végighajtottam a Bergaliden-en a város felé, majd a Strandvägen-en északra, a tenger felé. Ez a legszebb útszakasz a világon.

A Sofiero-kastély melletti fák között dübörögtem, a larod-i sorházak felé, és nem lassítottam, amíg el nem értem a 111-es utat. Ott, a nagyobb útra vezető felhajtónál megálltam, és lekapcsoltam a fényszórókat. Ahogy a teherautó közeledett, egyenesen elé hajtottam.

Nem emlékszem az ütközésre, csak a fájdalomra a fülemben és a fényre, ami elöntött, ahogy az acél fóliaként gyűrődött össze. És a vérre, mindenhol.

A nő kirángatott engem és a mappát is a roncsból. Fájdalmasan rámordultam.

– Adhatok neked valaki mást, akit megölhetsz! – rájött, hogy magamra gondoltam. De ez nem számított. Nem fogadhatott el egy halált egy halálért. Csak egy életet egy életért.

Dideregve feküdtem a földön, miközben a helsingborg-i kegyetlen szelek fújtak át a ruhámon. A nő leguggolt mellém.

– Nem elég, ha meghalsz. Ahhoz, hogy a lány tovább élhessen, egy másik életet teljesen ki kell törölnünk, teljes tartalmával együtt. Ha tehát odaadod az életed az övéért cserébe, az addigi életed teljességgel eltűnik. Nem fogsz meghalni, hiszen soha nem is léteztél. Senki sem fog rád emlékezni, hiszen soha nem voltál itt. Egy életet egy életért. Ez a lényeg.

Ezért hozott el hozzád. Meg kellett mutatnia, hogy mit adnék fel.

Egy órával ezelőtt még a Hamntorget-ben álltunk, és az ablakon keresztül néztük, ahogy takarítod a bárt.

– Soha nem kapod vissza a gyermeked figyelmét – mondta egyszer az anyád. – Az az idő, amikor nem csak azért hallgatnak rád, hogy kedvesek legyenek, elmúlik, ez az első dolog, ami elmúlik.

A mappás nő mellettem állt, és rád mutatott.

– Ha feladod az életedet a kórházban lévő lányért, soha nem ismerhet meg téged.

Értetlenkedve pislogtam, teljesen kiesve a valóságból.

– Ha meghalok…

– Nem fogsz meghalni – javított ki. – Törölni fognak téged.

– De… ha nem… Ha soha nem… – motyogtam szinte hangtalanul.

Fáradtan megrázta a fejét, mert látta, hogy nem értettem meg, amit mond.

– A fiad továbbra is létezni fog, de más lesz az apja. Minden, amit magad után hagysz, továbbra is létezni fog, de azt már valaki más építette fel. A lábnyomaid teljesen eltűnnek, mert te sosem léteztél. Ti, emberek, mindig azt hiszitek, hogy készen álltok feladni az életeteket, de csak addig, amíg meg nem értitek, mit is jelent ez valójában. Megszállottja vagytok az örökségeteknek, ugye? Nem tudjátok elviselni, hogy meghaljatok és elfelejtsenek benneteket.

Egy jó darabig nem tudtam, hogy mit válaszoljak. Azon gondolkodtam, hogy te megtetted volna-e, feladtad volna az életedet valaki másért? Valószínűleg megtetted volna. Mert te az anyád fia vagy, és ő már feladott egy életet. Azt az életet adta fel, amit élhetett volna, ha nem érted és értem él.

A nő felé fordultam.

– Amióta megbetegedtem, minden este itt ültem, és őt néztem.

A nő bólintott.

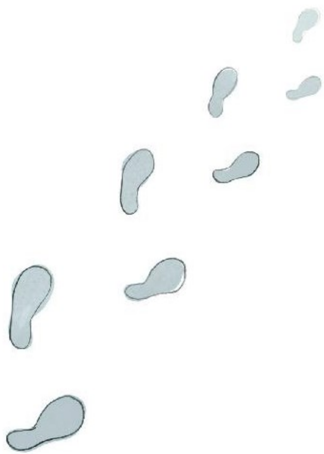
– Tudom.

Tudtam, hogy tudja. Mostanra legalább már ennyit megértettem.

– Minden este azon tűnődtem, hogy lehetséges-e megváltoztatni egy embert.

– … És mire jutottál?

– Hogy azok vagyunk, akik vagyunk.

Ekkor elindult egyenesen feléd. Azonnal pánikba estem.

– Hova mész? – kiáltottam.

– Biztosnak kell lennem abban, hogy te is biztos vagy benne… – válaszolta, sietve átkelt a parkolón, majd bekopogtatott a Vinylbaren ajtaján.

Utánaszaladtam, és kérdőn sziszegtem felé:

– Lát minket?

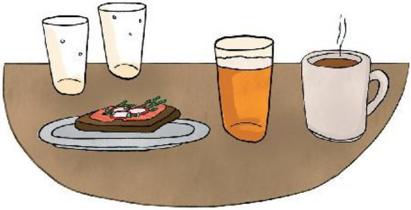
Nem tudom, mire számítottam. A nő felém fordult, gúnyosan felvonta a szemöldökét, és így válaszolt:

– Nem vagyok egy rohadt szellem. Persze, hogy lát minket!

Amikor kinyitottad az ajtót, a nő azt motyogta:

– Kellene egy sör – anélkül, hogy figyelt volna rád, ahogy türelmesen – mint azt az anyád is tette volna – megpróbáltad elmagyarázni, hogy sajnos a bár már zárva van. Aztán megláttál engem… Azt hiszem, mindkettőnk világa valószínűleg megállt abban a pillanatban.

Nem mondtál semmit a szakadt öltönyömről, vagy a véres arcomról, láttál már rosszabb állapotban is.

A szürke pulóveres nő smørrebrødöt (szendvicset) evett, és egymás után három sört megivott, én viszont csak kávét kértem. Láttam, mennyire boldoggá tesz ez téged.

Nagyon keveset beszéltünk, mert túl sok mindent akartam mondani. Ilyenkor mindig elhallgatunk. Te törölgetted a pultot, és gyengéden rendezgetted a poharakat, én pedig a kezedben lévő „szeretetre" gondoltam. Mindig is úgy érintetted meg a dolgokat, amiket szerettél, mintha élnének.

Törődtél azzal a bárral, imádtad ezt a várost. Az embereket, az épületeket és az éjszakát, ahogy közeledett a Sound felett. Még az állandó szelet és a város haszontalan focicsapatát is. Ez mindig is a te városod volt, úgy, ahogy az enyém sosem volt. Te soha nem próbáltál új életet keresni, te eleve a megfelelő helyen voltál.

Elmondtam a szürke pulóveres nőnek, amit te mondtál nekem: hogy az egész Tivoli épületet áthelyezték a tér túloldalára.

Ezt csinálják az apák, leülnek a fiaik elé, és a fiaik történeteit mesélik el egy harmadik személynek, ahelyett, hogy hagynák a fiaikat magukért beszélni.

A nő túl rövid időközönként emelte rám a tekintetét, közönyösen bámult a semmibe.

– Ez nem érdekli magát? – vontam kérdőre.

– Tényleg, tényleg, tényleg nem... – felelte szigorú arccal.

És akkor felnevetett. Hangosan.

És akkor te is nevettél. Egyre hangosabban.

Hirtelen dühös lettem erre.

Kérdeztem, te válaszoltál. Elmondtad, hogy a bárban mindent az épület történelmének tiszteletben tartásával terveztél meg. Ez meg is látszott rajta. Ezt el kellett volna mondanom. Nem miattad, mert te nem fogsz erre emlékezni, hanem magam miatt. El kellett volna mondanom már régen, hogy büszke vagyok rád, fiam.

Miközben szépen mindent eltakarítottál, én kínosan követtelek az üres kávéscsészémet szorongatva.

Megfordultál, hogy átvedd tőlem, és a kezünk akkor egy pillanatra összeért. Éreztem a szívverésedet, közvetlenül az ujjbegyeidben.

A bárban álló nőre pillantottál, aki éppen a koktéllapot olvasgatta, és megállt egy olyan italnál, amelyikben „gin, lime, pastis és triple sec" volt. Az ital neve 3. számú holttest-élesztő volt.

A nő felnevetett ezen, és aztán te is felnevettél, bár teljesen más okból találtad ezt viccesnek.

– Örülök, hogy megismerkedtél valakivel, aki… tudod… a te korosztályod – mondtad halkan.

Nem tudtam, mit válaszoljak. Ezért nem is válaszoltam.

Elmosolyodtál, és arcon csókoltál.

– Boldog karácsonyt, apa. – mondtad, miközben a nő felé biccentettél.

A szívem összeszorul, te pedig beléptél az ajtón a konyhába. Nem tudtam rávenni magam, hogy visszaengedjelek. Egy másodperc, mindig egy újabb másodperc, ez az egyetlen biztos értékünk a Földön. Mindenki, mindig tárgyal, alkudozik, állandóan. Te minden nap életed alkuját kötöd. Ez most az én alkum volt.

A nő megitta az utolsó korty sörét. Felvette a hanyagul ledobott mappáját a pultról. Kimentünk az egyik szabadtéri ülőhelyre; Helsingborg legszebb kilátásáért éles verseny folyik, de az a bizonyos hely olyan nyugodt és magabiztos. A helynek nincs szüksége arra, hogy hivalkodjon, ismeri a saját szépségét és értékét. A befelé hömpölygő tenger hullámai, a kikötőben horgonyzó kompok, Dánia a víz túloldalán várakozik.

– Hogy működik ez? – kérdeztem a mappás nőt.

– … Ugrunk – felelte a nő közömbösen.

– Fáj? – kérdeztem.

Szomorúan bólintott.

– Félek – ismertem be, de ő csak a fejét rázta.

– Nem félsz. Csak gyászolsz. Senki sem mondja meg nektek, embereknek, hogy a bánatotokat félelemnek érzitek.

– Mit gyászolunk?

– Az időt.

A bár ablakai felé biccentve suttogóra fogtam.

– Emlékezni fog valamire?

A fejét rázta, majd ő is suttogva válaszolt.

– Néha, egy-egy másodpercre, úgy érezheti, hogy hiányzik neki valami. De… aztán… – csettintett az ujjaival.

– És a kislány?

– Élni fogja az életét.

– Vigyázni fogsz rájuk?

A nő lassan bólintott.

– Amúgy sem szerettem soha a szabályokat.

Begomboltam a kabátomat. A szél ferdén fújt alulról.

– Hideg van… ahová megyünk? – Kérdeztem félősen.

A nő meredten rám nézett, nem válaszolt, de átnyújtott egy pár kötött kesztyűt.

A kesztyűk szürkék voltak, az egyikből egyetlen vékony piros szál lógott ki. Egy kis ollót húzott elő az egyik zsebéből, majd óvatosan levágta.

Megfogta a hozzá közelebb eső kezemet, erősen belém karolt, majd egyszerre, mintha parancs-

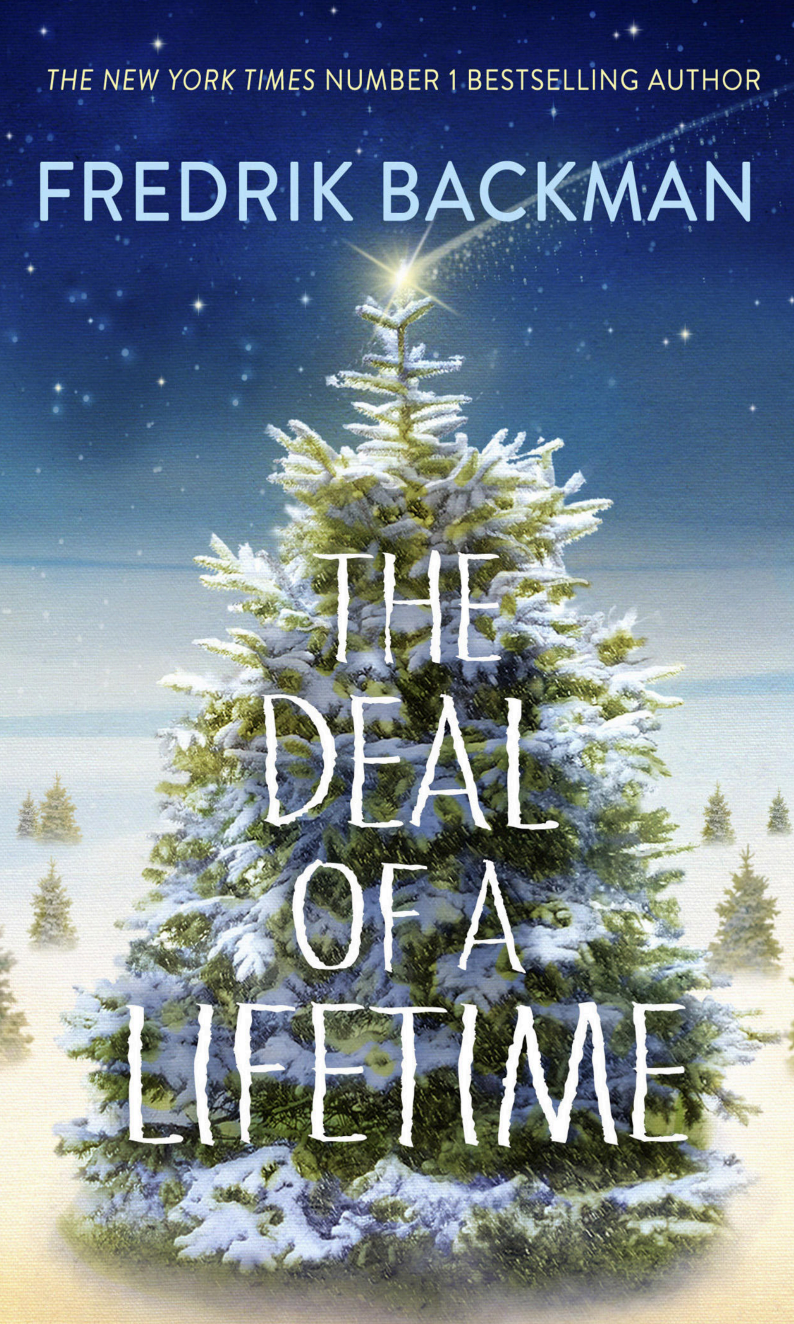
szóra tettük volna, a mappájával együtt, hirtelen elrugaszkodtunk a szikláról.

Ezt soha nem fogod elolvasni. Soha nem ültél várakozva a lépcsőn az anyád háza előtt. Soha nem pazaroltam az idődet.

Ahogy elrugaszkodtunk a mappás nővel, egy pillanatra úgy láttam Helsingborgot, ahogy te mindig is láthattad. Mint, ahogy egy dolog sziluettje bontakozik ki a szemeid előtt, amit felismersz. Egy otthon. A mi városunk volt akkor, végre, a tiéd és az enyém.

És ez elég jó volt.

Hamarosan felébredsz. Karácsony reggel van. És én nagyon szeretlek.

THE NEW YORK TIMES NUMBER 1 BESTSELLING AUTHOR
FREDRIK BACKMAN
THE DEAL OF A LIFETIME